

Paasitornin historia

Vuonna 1884 perustettiin Helsingissä valtakunnan ensimmäinen työväenyhdistys, jonka tehtävänä oli toimia työnantajien ja palkollisten yhteistyöelimenä työläisten työ- ja elinolojen parantamiseksi. Yhdistyksessä tarjottiin myös sivistystä ja vapaa-ajan huveja. Helsingin Työväenyhdistyksen (HTY) perustajana ja pitkäaikaisena puheenjohtajana toimi tehtailija Viktor Julius von Wright, ja yhdistykseen kuului sekä työnantajia että työntekijöitä.

Ensimmäiset vuosikymmenet HTY toimi vuokratiloissa, ensin Kaivokadulla kahdessa eri osoitteessa ja myöhemmin Yrjönkadulla. Näissä puutaloissa, ns. torpissa, oli omat huoneensa kirjastolle, kokouksille, suuremmille tilaisuuksille ja ravintolalle. Yrjöntorpan ravintolasalia kutsuttiin Juttutuvaksi, sillä sinne kerääntyttiin usein keskustelemaan ja viettämään iltaa. Illanistujaiset tapahtuivat ilman alkoholia, sillä HTY oli omaksunut raittiusaatteen.

Helsingin nopean teollistumisen myötä yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi ja porvaristo erkani työväenliikkeestä. Työväentalosta tuli kansan toinen koti, jossa tavattiin vertaisia mitä erilaisimpien harrastusten tiimoilta. Toiminnan vilkastuessa kävivät tilat ahtaiksi. Ryhdyttiin haaveilemaan omasta toimitalosta, joka kestäisi vertailun kaupungin hienoimpien kivitalojen kanssa.

Torpista kivitaloon

Kaupunki myönsi yhdistykselle tontin vuonna 1903 Kansakoulukadulta, ja yhdistys käynnisti mittavan varainkeruun rakennushankkeen toteuttamiseksi. Tontti osoittautui myöhemmin liian pieneksi, ja uusi kallioinen tontti saatiin vuonna 1905 Siltasaaresta. Siltasaari oli syrjässä silloisesta Helsingin keskustasta mutta lähellä työväen asuttamaa Kallion kaupunginosaa. Toisaalta keskustan oletettiin laajenevan tulevaisuudessa pohjoiseen päin.

Työväentalon suunnittelusta järjestettiin kilpailu, jonka voitti arkkitehti Karl Lindahlin ja Max Frelanderin ehdotus tyyliältään jugendia edustavasta linnamaisesta rakennuksesta torneineen. Tontilla sijainneen korkean kallion louhinta aloitettiin vuonna 1906. Kiviaines osoittautui niin kauniiksi ja hyvälaatuiseksi, että työmiehet ehdottivat sen käyttämistä talon verhoilussa. Kun lisäksi kivimiehiä uhkasi tulevana talvena työttömyys, Työväenyhdistys päätti ja arkkitehti piirsi julkisivut uudestaan kokonaan graniittipäälysteisiksi. Kotimaisen graniitin käyttö julkisivumateriaalina oli vuosisadan alussa myös muoti-ilmiö. Kiviä riitti myös pihaa kiertävään aitaan, viereisen rantakadun kiveämiseen ja myöhemmin rakennettavan laajennusosan julkisivukiviksi.

Vaativa rakennustyö saatiin päätökseen vuonna 1908 ja arkkitehti viimeisteli rakennuksen myöhäisjugendin hengessä. Julkisivu ja sisätilat koristeltiin abstrakteilla fantasiaornamenteilla, mm. luontoaiheilla, ja talon käyttötarkoituksesta kertovilla kuvilla, kuten työkaluilla ja ammattikuntasymboleilla. Geometriset muodot, yksinkertainen tyyllittely ja ajaton selkeys olivat koristelun lähtökohtia. Värit talossa hehkuivat lämpöä ja harmoniaa.

Työväentalo oli valmistuessaan moderni: saatiin sähköt, juokseva vesi, vesiklosetit ja keskuslämmitys. Leveä portaikko pylväineen johdatti tulijat kolmen kerroksen korkuiseen juhlasaliin, joka oli ”suurin iltamasali Helsingissä. Epäilemättä myös upein”. ”Ehjämuotoisina ja sopusuhtaisina kohoavat sen laajat seinäpeilit pystysuorasti 8 m korkeuteen, alkaen sitte molemmilta sivuilta kaarrehtia valtavaksi katoksi, yhä juontevasti yleten, kunnes kohtaavat toisensa ja yhtyvät 14 m korkealla sievässä syleilykaarekkeessa.” Uuden, jyhkeän Helsingin Työväentalon virallinen muuttopäivä oli 15.9.1908.

Rakennusprojektin myötä velkaa oli yhdistyksellä paljon. Tuloja saatiin ennen muuta arpajaisista, ravintolatoiminnasta ja juhlasalin vuokrauksesta. Juttutupa jatkoi toimintaansa Työväentalon alaravintolana, edelleen raittiushengessä. Alemmissä kerroksissa sijaitsivat suuret kokoussalit ja

voimistelusalja. Kirjasto ja lukusali sijaitsivat talon parhaassa tilassa, kulmahuoneessa, josta avautui kaunis näkymä yli Eläintarhanlahden. Yhdistys vuokrasi alusta alkaen myös toimistotiloja.

Sisällissodan tuhoista laajennukseen

Työväentalon graniittijulkisivu yhdessä tornin kanssa tekivät talosta huomattavan ja kauas näkyvän julkisen rakennuksen, joka asettui symbolisesti kaupungin tärkeimpien instituutioiden rinnalle. Kansa kärsi 1910-luvun loppupuolella ankarista oloista. 1916 – 1917 työväenyhdistyksen toiminta vireytyi ja jäsenmäärä kasvoi huomattavasti. Karl Lindahlilta tilattiin luonnokset lisärakennuksesta, mutta sisällissota keskeytti laajentamiskeskustelun.

Vallankumouksen alkamisen merkinä kohosi Työväentalon torniin punainen lyhty 26.1.1918. Punaiset ottivat Helsingin valtaansa 27.1. ja punakaartilaiset majoittuivat Työväentalolle Työväenyhdistyksen vastusteluista huolimatta. Valkoisten avuksi tulleet saksalaiset aloittivat Helsingin valtaamisen 12.4.1918, jolloin punaisten pääjoukot vetäytyivät Siltasaareen. Saksalaiset tulittivat Työväentaloa ja vaativat antautumista.

Tulituksen seurauksena juhlasalin katto romahti sekä torni ja talon puuosat syttyivät tuleen. Punaiset antautuivat 13.4., minkä jälkeen saksalaiset, ja myöhemmin valkoiset, ottivat Työväentalon haltuunsa. Kesään mennessä talo tyhjennettiin huonekaluista ja muusta irtaimistosta.

Työväentalo vapautettiin takavarikosta joulukuussa ja taloa ryhdyttiin kunnostamaan Karl Lindahlin johdolla. Torni rakennettiin uudenmallisena, kuten myös juhlasalin kattokruunut. Saliin hankittiin myös uudenmalliset wieniläistuolit. Uusia avajaisia vietettiin 6.11.1919.

Vuonna 1920 tehtiin sääntömuutos, jonka mukaan henkilöjäsenten sijasta Helsingin Työväenyhdistykseen kuului vain yhdistyksiä (suurin osa ammattiyhdistyksiä). Samalla Työväenyhdistys irrotettiin sosialidemokraattisesta puolueesta itsenäiseksi taloudelliseksi yhdistykseksi. Vuoden 1918 sisällissodan seurauksena suomalaiset työväentalot politisoituivat ja muuttuivat paikoiksi, jonne porvaristo ei voinut astua. Kulttuuri jakautui ja leiriasetelma valkoisiin ja punaisiin eli erityisen vahvasti 1920- ja 1930-lukujen ajan.

Työväentalo sai Karl Lindahlin suunnitteleman laajennusosan ja nykyisen pääsisäänkäyntinsä vuonna 1925. Laajennusosa edusti tyyliltään pohjoismaista klassismia mm. jyhkeine mustine pylväineen. Lisärakennus päällystettiin vuosisadan alussa tontilta louhitulla graniitilla. Toiseen kerrokseen valmistui komea ravintolasali. Sisäntulokerroksessa toimi mykän elokuvan elokuvateatteri Punalyhty, joka kovan kilpailun vuoksi eli vain vuoden. Sen jälkeen salissa toimi talon biljardisali vuoteen 1976 saakka. Anniskeluoikeudet talon ravintoloille hankittiin kieltolain loppumisen jälkeen vuonna 1934.

Työväenkulttuuria ja ravintolatoimintaa

Vuonna 1939 alkanut talvisota Neuvostoliittoa vastaan yhdisti kansan ja tasoitti jyrkkää sosiaalista kerrostuneisuutta. Helsingin Työväentalo selviytyi toisesta maailmansodasta suuremmista vaurioista. Luokkahenkinen työväenkulttuuri jatkui elinvoimaisena sotien jälkeenkin. ”Byggan” juhlasalissa pidettiin 1940 – 50-luvuilla kaupungin suosituimpia tansseja useita kertoja viikossa. Lisäksi iltamataide eli kukoistuskauttaan, ja Radion sinfoniaorkesteri käytti juhlasalia harjoitus- ja konserttitilanaan.

1960-luvulle tultaessa tansseja ryhdyttiin järjestämään myös Työväentalon yläravintolassa, joka nimettiin Paasiravintolaksi. 70-luvulla suosittuja olivat Paasin päivätanssit. Alaravintolan toiminta lopetettiin raittiushengessä vuonna 1947 ja ravintolatoiminta ko. tiloissa aloitettiin uudelleen vasta vuonna 1979. 70- ja 80-luvulla juhlasalissa pidetyt diskot kokosivat nuorisoa ja viikonlopputanssit vanhempaa väkeä Työväentalolle. HTY:n ravintolatoiminta oli kuitenkin pitkään tappiollista ja vuonna 1996 talon ravintolointi päätettiin siirtää ulkopuolisille yrittäjille.

Paasitorni tänään

Vielä 1980-luvun puolessa välissä taloa luonnehdittiin vahvasti aatteelliseksi järjestötaloksi ja monet uskoivat työväenliikkeen järjestöjen riittävän talon ensisijaisiksi käyttäjiksi. Taloa lähdettiin kuitenkin hiljalleen kehittämään kokouskeskukseksi. Kokouskeskus nimettiin vuonna 1987 Paasitorniksi, kokoustiloja kunnostettiin ja rakennettiin nykyaikaista kokoustekniikkaa. Aloitettiin talon markkinoiminen modernina kokouspaikkana muillekin kuin omille sidosryhmille.

Työväentalon ilmettä ja sisustusta oli pyritty vuosikymmenten mittaan, useaan otteeseen, muuttamaan ajan henkeä vastaavaksi. Käytännössä talo oli kuitenkin päässyt huonoon kuntoon ja modernisointia oli tehty vanhan kustannuksella. Vuonna 1996 päätettiin lähteä kunnostamaan Paasitornin tiloja arkkitehdin alkuperäissuunnitelmia kunnioittaen. Tilat entisöitiin taiten vuosina 1996 – 2007.

Vuonna 2010 Paasitornia esitettiin Unescon maailmanperintökohteeksi yhdessä kahdeksan muun työväenliikkeen historiaan liittyvän rakennuksen kanssa. Tanskan työväenmuseon johtaja Peter Ludvigsen kartoitti Unescon toimeksiannosta 58 merkittävintä kohdetta 23 maassa ja totesi Paasitornin täyttävän erinomaisesti Unescon kriteerit maailmanperintökohteen autenttisuudesta ja historiallisesta eheydestä.

”Rakennus on työväenliikkeen historian merkittävä symboli, ja sen alkuperäisyyden aste on korkea. Rakennuksesta on pidetty hyvää huolta, ja museoviranomaiset Suomessa ovat antaneet tunnustusta taitavasti toteutetulle entisöinnille,” Peter Ludvigsen toteaa. ”Paasitorni on erinomainen esimerkki toimijasta, joka on ymmärtänyt historiallisen merkityksensä ja ottaa sen huomioon toiminnoissaan.”

Vuodesta 1996 tähän päivään Paasitorni on käynyt läpi voimakkaan kasvun ja kehityksen vuosia, joiden kuluessa varsin tuntemattomasta tekijästä on kasvanut yksi pääkaupunkiseudun johtavista kokouskeskuksista, joka tarjoaa oivalliset puitteet myös erilaisiin juhliin ja tapahtumiin. Nykymuodossaan Paasitorni pystyy säilyttämään rakennuksen alkuperäisen luonteen suurten kokousten ja tapahtumien pitopaikkana. Asiakkaat ovat arvostaneet Paasitornin rikasta historiaa ja ainutlaatuista arkkitehtuuria.

Entisöinnin myötä esiin päässeet arkkitehti Karl Lindahlin talon koristelussa käyttämät jatkuvan kasvun ja evolutiivisen kehityksen aiheet soveltuvat hyvin kuvaamaan myös Paasitornia tänään. Taloa ylläpidetään, toimintaa kehitetään ja uutta rakennetaan historiallista perintöä kunnioittaen. Paasitornin kortteli rakentuu eri vuosikymmenten arkkitehtuurista. 1900-luvun alun Jugend, 1920-luvun klassismi ja 1950-luvun modernismi täydentyi vuonna 2012 saumattomasti 2010-luvun arkkitehtuurilla, kun mittavat muutostyöt saatiin päätökseen ja sisäpihan uudisrakennus otettiin käyttöön. Paasitornin laajennus, uusi hotelli Scandic Paasi sekä Eläintarhanlahdelle vuonna 2015 avautunut ainutlaatuinen kelluva Ravintola Meripaviljonki täydentävät ja luovat ainutlaatuisen kokous-, majoitus- ja ravintolapalveluja tarjoavan kokonaisuuden Helsingin historiallisessa keskustassa. Muutostöiden ja uudisrakentamisen kantavana ajatuksena on ollut säilyttää kunkin aikakauden henki.

Lähde: Sirpa Haila: Paasitornin tarina. Helsingin Työväenyhdistys ry, Helsinki 2001.

Lainaukset: Eedvard Walpas: Torpista kivitaloon. Helsingin työväenyhdistyksen asunnot vuosina 1883 – 1908. Helsinki 1908.